

FONÈTICA, ELOCUCIÓ I ORTOGRAFIA

L' ALFABET

En valencià, l'alfabet té vint-i-sis lletres simples, tal com es pot mostra en la graella de l'esquerra.

Lletra		Nom	Exemples
Min.	Maj.		
a	A	a	<i>avantatge, catifa, fusta</i>
b	B	be	<i>barraca, cobrir, cub</i>
c	C	ce	<i>cel, ciri, coure, abric</i>
d	D	de	<i>dau, podrir, fluid</i>
e	E	e	<i>ermita, pedra, batre</i>
f	F	efe/efa	<i>fàbrica, afany, serf</i>
g	G	ge	<i>gat, agradar, gelat, sang</i>
h	H	hac	<i>hui, subtrahend, oh</i>
i	I	i	<i>instància, bitlles, foli</i>
j	J	jota	<i>jardí, rajada</i>
k	K	ca	<i>kamikaze, folklore, rock</i>
l	L	ele/ela	<i>lent, plànyer, baló, cudol</i>
m	M	eme/ema	<i>matí, crema, llum</i>
n	N	ene/ena	<i>noesi, canó, tron</i>
o	O	o	<i>ocell, boca, camió</i>
p	P	pe	<i>pota, recapte, polp</i>
q	Q	cu	<i>quaranta, aquàtic, quocient</i>
r	R	erre/erra	<i>riu, cara, dir, enraonar</i>
s	S	esse/essa	<i>sabor, cosa, estufa, cas</i>
t	T	te	<i>tabal, cartró, salut</i>
u	U	u	<i>universitat, cruixir, peu</i>
v	V	ve	<i>violí, avanç, salv</i>
w	W	ve doble	<i>waterpolo, hardware</i>
x	X	ics, xeix	<i>xopar, calaix, extermini</i>
y	Y	i grega	<i>yperita</i>
z	Z	zeta	<i>zebra, esmorzar, lapiaz</i>

A més, també hi ha tot un seguit de lletres modificades que deriven se'n deriven:

Lletra modificada		Nom	Exemple
Min.	Maj.		
ç	Ç	ce trencada	<i>caça, falç</i>
l·l	-	ele/ela geminada	<i>il·legal, pel·lícula</i>
à	À	a amb accent	<i>fàbrica</i>
é	É	e tancada	<i>església</i>
è	È	e oberta	<i>estrèpit</i>
í	Í	i amb accent	<i>ímpetu</i>
ï	Ï	i amb dièresi	<i>agraït</i>
ó	Ó	o tancada	<i>fórmula</i>
ò	Ò	o oberta	<i>història</i>
ú	Ú	u amb accent	<i>cautxú</i>
ü	Ü	u amb dièresi	<i>ungüent</i>

Dit això, cal tenir en compte que les vocals representen uns sons que produïm quan deixem passar l'aire per la boca sense articular la llengua ni les dents.

La resta de les grafies representen sons consonàntics.

Però cal tenir present que algunes poden representar un so o un altre segons la vocal de què van seguides. Cal tenir present, en especial, les següents:

grafia c		grafia g	
davant de a, o, u	davant de e, i	davant de a, o, u	davant de e, i
Consonant oclusiva velar sorda [k]	Consonant fricativa alveolar sorda [s]	Consonant oclusiva velar sonora [g]	Consonant fricativa palatal sonora [dʒ]
<i>camí, traca</i> <i>coure, albercoc</i> <i>cuc, càlcul</i>	<i>cendra, abecedari</i> <i>ciutat, absorció</i>	<i>galta, amagar</i> <i>gos, caragol</i> <i>gumia, agulla</i>	<i>gerani, gegant</i> <i>gira-sol, argila</i>

Més enllà d'aquestes consonants, cal tenir en compte que la **h** és, generalment muda, tal com ocorre en paraules com:

home, subhasta o adherència

Però, s'ha de tenir present que es pronuncia en alguns manlleus i préstecs, com:

hardware, Hitler o Hawaii

En aquest darrer cas no es podrà apostrofar, tal com es veurà en la següent unitat.

D'altra banda, cal saber que la grafia **k** no és genuïna del valencià, motiu pel qual s'empria solament en paraules procedents d'altres llengües, com ara:

- Cognoms estrangers: *Kant, Parkinson, Kafka*.
- Topònims no adaptats: *Barakaldo, Jakarta, Euskadi, Frankfurt, Galdakao, Kenya, Kíev, Kyoto, Nagasaki, Okinawa, Osaka, Pakistan*.
- Mots estrangers (amb **k**), adaptats ortogràficament: *aquellarre, disquet, màrqueting, pàrquing, quimono, quiosc, tiquet*.
- Les abreviatures *kg, km, kl*, però s'escriuen amb *qu*: *quilogram, quilòmetre, quilolitre*.
- Alguns noms propis: *Khàrpov*.
- S'accepten dues formes en: *quilowatt* (o *kilowatt*), *Tòquio* (o *Tokio*).

Cosa semblant ocorre amb la **w**, que sols s'empria en mots estrangers que s'han incorporat amb la grafia original: *waterpolo, hardware, whisky*. També la trobem en alguns noms propis i derivats: *Darwin, Newton, Washington, darwinisme, wagnerià, hawaià*, etc. Però, en el mots següents s'ha substituït la **w** per **v**: *Vamba, vàter*.

Pel que fa a la **y**, aquesta grafia s'empria sols en alguns cognoms i estrangerismes no adaptats (*Gay, Nova York, whisky...*), tot i que alguns s'escriuen amb **i**: *hoquei, ianqui, iarda, ien, iode, ioga, iogurt, iot, iuca, joquei, niló*. Cal tindre en compte, a més, la recent adaptació d'alguns topònims valencians abans escrits amb **y**, com: *Alboraia, Alcoi, Aldaia, Aiora, Aielo*.

Així doncs, la **y** únicament roman, en valencià, en el dígraf **ny**.

Per últim, cal fer menció del grup **ch**, molt usat antigament en alguns noms, cognoms i topònims, com ara *Antich, Blanch, Lluch, Domènech, Pitarch* o *Alberich*. Aquest grup de final de mot es pronunciava com una **k**, de manera que finalment es va suprimir la **h** i va quedar, en la majoria dels casos, com *Antic, Blanc, Lluc, Domènec...*

ELS DÍGRAFS

Més enllà de les lletres simples i modificades, hi ha una sèrie de combinacions de dos lletres que anomenem *dígrafs*, que representen un únic so consonàntic. Aquestes combinacions són les següents:

Dígraf	Nom	Exemples	Dígraf	Nom	Exemples
gu	ge u	<i>guerra, àguila</i>	ss	esse/essa doble	<i>passar, gossa</i>

Dígraf	Nom	Exemples	Dígraf	Nom	Exemples
ig	i ge	<i>estoig, puig</i>	tg	te ge	<i>jutge, missatge</i>
ll	ele/ela doble	<i>llac, ull</i>	tj	te jota	<i>lletjor, platja</i>
ny	ene/ena i grega	<i>nyora, pany</i>	tx	te ics	<i>cotxe, cartutx</i>
qu	cu u	<i>queixal, quiet</i>	tz	te zeta	<i>emfatitzar</i>
rr	erre/erra doble	<i>carro, porró</i>			

LES LLETRES COMPOSTES

No considerem com a dígrafs, sinó com a lletres compostes, les combinacions que representen dues consonants o una geminada, independentment de si es poden pronunciar com a simples.

Dígraf	Nom	Exemples	Dígraf	Nom	Exemples
mm	eme eme/ema ema	<i>commoure</i>	tm	te eme/ema	<i>setmana</i>
nn	ene ene/ena ena	<i>innocent</i>	tn	te ene/ena	<i>ètnia, cotna</i>
tl	te ele/ela	<i>guatla, atles</i>	l·l	ele/ela geminada	<i>al·lèrgia</i>
tll	te ele/ela doble	<i>ratllar</i>			

LA SÍL·LABA

Entenem per síl·laba el conjunt de vocals i consonants que es produïxen en una sola emissió fònica. Tota síl·laba ha d'estar formada necessàriament per una vocal, que actua com a nucli, i pot ser que per alguna consonant.

Per tant, una paraula tindrà tantes síl·labes com vocals tinga, excepte aquells casos en què la paraula estiga integrada per algun diftong o triftong, com veurem a continuació.

Dit això, dividim les paraules segons el nombre de síl·labes, tal com apareix a continuació:

Tipus de paraula segons el nombre de síl·labes		Exemples
monosíl·labes (1)		<i>pou, vent, cau, niu, cas, mà, món, té, és, el, la, ho, en, hi, es, amb, per, de</i>
polisíl·labes (més d'1 síl·laba)	bisíl·labes (2)	<i>demà, ahir, estoig, funda, guatla, roba</i>
	trisíl·labes (3)	<i>persona, mamífer, metgessa, plomatge</i>
	tetrasíl·labes (4)	<i>història, valència, medicina, arquitecte</i>
	pentasíl·labes (5)	<i>aritmètica, nord-americà, informàtica</i>
	hexasíl·labes (6)	<i>estilogràfica, automàticament</i>
	heptasíl·labes (7)	<i>injustificadament</i>

A més, en una mateixa paraula distingim entre les diferents síl·labes segons la manera com es pronuncien, ja que en tota paraula hi ha una síl·laba que és pronunciada amb més força, que s'enduu el colp de veu, anomenada síl·laba tònica. Així doncs, distingirem entre la síl·laba tònica i la síl·laba o síl·labes àtones, de manera que en la paraula *valència* la síl·laba tònica és *lèn*, mentre que *va*, *ci* i *a* són àtones.

Però, en el cas de les paraules monosíl·labes, aquestes poden tòniques o àtones, segons si tenen o no accent. Tenint açò en compte, les paraules *pou, vent, cau, niu, cas, mà, món, té i és* de la graella són tòniques, mentre que *el, la, ho, en, hi, es, amb, per i de* són paraules àtones, ja que no tenen accent de paraula, de manera que caldrà que es recolzen en una paraula tònica.

D'altra banda, cal tindre en compte que les paraules polisíl·labes les agrupem segons la posició de la síl·laba tònica de la següent manera:

Posició de la síl·laba tònica	Tipus de paraula	Exemples
última síl·laba	agudes	<i>pou, vent, cau, niu, cas, demà, ahir</i>
penúltima síl·laba	planes	<i>funda, guatla, roba, persona, mamífer</i>
antepenúltima síl·laba o anteriors	esdrúixoles	<i>aritmètica, història, valència, estilogràfica, automàticament</i>

LA SEPARACIÓ DE SÍL·LABES: PARTICIÓ A FINAL DE LÍNIA

Més enllà de les normes d'accentuació, cal conèixer bé les normes ortogràfiques que afecten la separació de síl·labes per tal d'evitar errades, especialment en relació amb l'àrea d'Expressió i Interacció Escrita (EIE).

Una qüestió fonamental és que no podem partir mai cap síl·laba ni tampoc trencar cap diftong o triftong, mentre que els hiats sí que els haurem de separar.

Així doncs, cal tindre en compte les següents remarques per tal de separar per síl·labes correctament les paraules.

Norma	Exemple									
S'han de separar els constituents que integren una paraula composta.	<i>calfa-panxes</i> <i>espanya-portes</i> <i>mil-hòmens</i> <i>para-llamps</i>									
Cal separar els següents prefixos:	an-, ben-, bes-, anti-, contra-, re-, semi-, con-, co-, en-, in-, inter-, des-, ex-, sub-, trans-: <i>an-alfabet, ben-estar, des-ordre, inter-nacional, trans-atlàntic</i>									
Cal separar els següents sufixos i terminacions cultes:	-isme, -ista: <i>juda-isme, europe-ista</i>									
	-us, -um: <i>Màri-us, aquàri-um</i>									
No s'ha de deixar cap lletra sola a final o començament de línia	<i>d'a-mor</i> (i no <i>*a-mor</i>) <i>aber-rant</i> (i no <i>*a-berrant</i>) <i>l'a-plicació</i> (i no <i>*a-plicació</i>) <i>histò-ria</i> (i no <i>*històri-a</i>)									
S'han de separar els dígrafs o lletres compostes següents:	rr	<i>car-ro</i>	ss	<i>pas-sa</i>	sc	<i>pis-ces</i>	l·l	<i>vil-la</i>	tj	<i>plat-ja</i>
	tg	<i>met-ge</i>	tx	<i>cot-ze</i>	tl	<i>at-les</i>	tm	<i>rit-me</i>	tn	<i>èt-nic</i>
	tz	<i>set-ze</i>	nn	<i>An-na</i>	mm	<i>im-mers</i>	tll	<i>mot-llo</i>		
No s'han de separar mai els dígrafs següents:	gu	<i>jo-gui-na</i>		ny	<i>pe-nya</i>		qu	<i>a-que-lla</i>		
	ig	<i>es-toig</i>		ll	<i>fu-lla</i>					

DIFTONG, TRIFTONG I HIAT

La correcta separació sil·làbica és més que necessària, ja que desconèixer-ne la normativa pot portar a la comissió de tota una sèrie d'errades que cal evitar, sobretot pel que fa a l'accentuació i la dièresi.

Una de les errades més comunes deriva del fet de no reconèixer la presència de diftongs, triftongs o hiats.

D'una banda, un diftong és la unió d'una vocal i una semivocal en una mateixa síl·laba, cas de les paraules *pou*, *coure* i *automàtic* (/pou/, cou-re, au-to-mà-tic).

No obstant això, cal tenir en compte que dues vocals en contacte no formen diftong, sinó hiat. A més, cal tenir present que la *h* intervocàlica marca la presència d'un hiat (*a-hir*, *ve-hi-cle*, *pro-hi-bir*) i, en darrer lloc, que la *i* i la *u* precedides d'una consonant que no siga el grup **gu/qu** i a més seguides d'una vocal (*a*, *e*, *o*) no formen diftong (*ci-èn-ci-a*, *cu-i-na*).

Els diftongs es classifiquen en creixents o decreixents segons la posició que ocupe la semivocal, tal com es mostra a continuació:

Diftongs creixents				
i/u semiconsonant + vocal	ia	<i>iar-da</i> , <i>fe-ia</i> , <i>bo-ia</i>	ua	<i>ua-di</i> , <i>cre-ua</i>
	ie	<i>hie-na</i> , <i>se-ient</i>	ue	<i>cre-uer</i> , <i>ve-uen</i>
	io	<i>io-de</i> , <i>io-ga</i> , <i>Fo-ios</i>	ui	<i>hui</i> , <i>ui-gur</i>
	iu	<i>iu-ca</i> , <i>iu-gos-lau</i>	uo	<i>cre-uo-ta</i> , <i>pe-uot</i>
g/q + u semiconsonant + vocal	ua	<i>quant</i> , <i>ai-gua</i>	ua	<i>qua-dra</i> , <i>a-quà-tic</i>
	üe	<i>güelf</i> , <i>un-güent</i>	üe	<i>qüern</i> , <i>e-qües-tre</i>
	üi	<i>pin-güí</i> , <i>bi-lin-güis-me</i>	üi	<i>o-bli-qüi-tat</i> , <i>ter-ra-qüi</i>
	uo	<i>ai-guo-ta</i> , <i>pa-rai-guot</i>	uo	<i>quo-ta</i> , <i>quò-rum</i>

Tal com es pot observar en aquesta graella, la *i* i la *u* formen síl·laba amb la vocal posterior. Aquest fenomen sols ocorre quan se situen a principi de paraula o entre dues vocals (la de la síl·laba anterior i la nuclear del diftong).

Diftongs decreixents					
vocal + i semivocàlica	ai	ai-re, mai	vocal + u semivocal	au	pau, trau-rem
	ei	rei-na, re-mei		eu	eu-ro, peu, lleu-ger
				iu	riu, sen-tiu
	oi	boi-ra, com-boi		ou	cou, plou-rà, re-mou
	ui	uixer, buit, cui-na		uu	duu, lluu, pruu

Cal remarcar que en alguns cultismes, la combinació de *iu* no forma diftong en les terminacions *-ius*, *-ium*.

D'altra banda, un triftong és la unió d'una vocal amb dues semivocals, una que la precedeix i una altra que la segueix, tal com ocorre en la paraula *aguaiteu* (*a-guai-teu*). Es tracta d'un fenomen no massa freqüent en valencià. Aquí tenim alguns exemples:

Triftongs	
Diftong creixent + Diftong decreixent	<i>guai-tar</i> , <i>Pa-ra-guai</i> , <i>cre-ieu</i> , <i>cre-ueu</i> , <i>dú-ieu</i> , <i>fé-ieu</i> , <i>o-bli-qüeu</i> , <i>li-qüeu</i>

Per últim, un hiat és la coincidència de dues vocals que s'escriuen seguides, però que pertanyen a síl·labes diferents, com en el cas de *aeri*, *coetani* o *valència* (*a-e-ri*; *co-e-ta-ni*; *va-lèn-ci-a*).

Aquest fenomen es pot produir en algun dels tres casos que presentem a continuació:

Hiat	
vocal + vocal	<i>a-e-ri</i> , <i>a-hir</i> , <i>pe-ó</i> , <i>po-e-si-a</i> , <i>su-ar</i>
vocal + i/u tòniques	<i>pa-ís</i> , <i>ra-ïm</i> , <i>ga-ús</i> , <i>pe-üc</i>
consonant + i/u + vocal a, e, o	<i>di-a</i> , <i>ti-es</i> , <i>cu-a</i> , <i>ac-tu-ar</i> , <i>his-tò-ri-a</i> , <i>su-a-vi-tat</i>

Dit això, cal tenir en compte que s'han d'usar correctament els diftongs, triftongs i hiats per tal d'evitar errades tant en la separació de síl·labes com en l'accentuació, ja que aquests hi intervenen i influïxen, i molt, tal com es mostra a continuació:

Conseqüència	Exemples
Accentuació	<i>denúncia</i> , <i>contínua</i> , <i>existència</i>
Accent innecessari	<i>anuncia</i> , <i>continua</i> , <i>aneu</i> , <i>cosiu</i>
Dièresi necessària	<i>aigües</i> , <i>paraigües</i> , <i>peücs</i> , <i>veïns</i> ,
Dièresi o accent	<i>Llís</i> , <i>Lluïsa</i> , <i>concloïa</i> , <i>concloïem</i>
S'escriu c en diftong decreixent o en hiat	<i>cuïna</i> , <i>cua</i>
S'escriu q en diftong creixent	<i>eqüestre</i> , <i>alíquota</i>